

**CZYTAM,
ŻYJĘ
LEPIEJ**

**LEGGO,
VIVO MEGLIO**

PREMIO STREGA – KSIĄŻKOWE PROPOZYCJE NIEDZIELNYCH PRZYJACIÓŁ

PREMIO STREGA, I LIBRI PROPOSTI DAGLI AMICI DELLA DOMENICA

TEKST: MARTA KORAL, ALESSANDRO BOVE

Kiedy biegam po mieście, załatwiając swoje codzienne sprawy, często zdarza mi się wstąpić po drodze do księgarni. Zazwyczaj wybór dobrej lektury nie sprawia mi większych kłopotów. Niekiedy kieruję się znanym lub zasłyszonym nazwiskiem autora, czasem zaś wpada mi w oko jakiś tytuł lub okładka zauważona na wystawie. Prawdę mówiąc, najczęściej mam wrażenie, że to nie ja szukam książek, ale to one same mnie znajdują, po prostu „trafiając” w moje ręce. Bywa jednak, że nie mam natchnienia i wtedy zdaję się na autorytet nagród literackich, które zawsze stanowią gwarancję dobrej lektury.

We Włoszech istnieje wiele konkursów literackich, które różnią się tematyką i metodą przyznawania nagród. Do najbardziej prestiżowych w świecie prozy należy Nagroda Strega (Premio Strega).

W powojennych Włoszech, kiedy wioski i miasta wciąż nosiły ślady doznanej przemocy, a znaczna część kraju leżała w gruzach, w roku 1947, w dobie odbudowy, pisarka Maria Bellonci i aktor Guido Alberti postanowili przywrócić kulturze tożsamość naro-

Quando vado in giro a sbrigare le mie commissioni quotidiane, mi capita spesso di fare un salto in qualche libreria di passaggio. Di solito non ho grossi problemi nella scelta di una buona lettura. A volte sono guidata dal nome dell'autore che magari conosco o di cui ho sentito parlare, a volte invece mi ispira solo il titolo o la copertina adocchiata nella vetrina. In verità la maggior parte delle volte sembra che non sia io a cercare i libri, ma che essi cerchino me, "capitandomi" tra le mani. Ma succede talvolta che l'ispirazione non arriva immediatamente e quindi di tanto in tanto vale la pena affidarsi all'autorevolezza dei premi letterari che senz'altro sono la garanzia di una buona lettura.

In Italia ce ne sono molti, di varie categorie che spaziano per ambito e modalità di conferimento. Tra i più prestigiosi nel mondo della prosa c'è il Premio Strega.

Nell'Italia del primo dopoguerra, quando borghi e città mostravano tutti i segni della violenza appena subita, e le macerie riempivano ancora gran parte del territorio, nel 1947 due per-

Marta Koral

Alessandro Bove

www.italicus.com.pl

dową i społeczną. Zdecydowali ufundować nagrodę literacką zwaną Premio Strega, od nazwy likieru, którego producentem i administratorem rodzinnej firmy był aktor Alberti. Pomysł zrodził się spontanicznie podczas spotkań, które odbywały się od roku 1944 w salonie literackim Marii Bellonci, zwanym „Niedzielni przyjaciele” („Amici della domenica”), założonym jeszcze podczas bombardowań i wojennego terroru.

Maria Bellonci tak wspomina ten okres: „Zimą lub wiosną 1944 roku zaczęli przychodzić przyjaciele, dziennikarze, pisarze, artyści, literaci, ludzie wszelkiej maści połączeni bolesną terażniejszością i niepewnością o przyszłość. Po 4 czerwca, kiedy skończył się koszmar, przychodzili nadal, szukając poczucia jedności, by stawić czoła rozpacz i rozproszeniu. My czerpiemy siłę z bycia razem. Mam nadzieję, że dla wszystkich będzie to żywe, miłe wspomnienie.”

To był załazek, który dał początek najważniejszej włoskiej instytucji literackiej, w której wzięli udział wybitni pisarze, tacy jak Ennio Flaiano, Elsa Morante, Natalia Ginzburg, Anna Maria Ortese, Maria Bellonci, Dacia Maraini, Margaret Mazzantini, Melania Gaia Mazzucco, Helena Janeczek, Umberto Eco, Sandro Veronesi i wielu innych.

Nie sposób wymienić wszystkich laureatów długiej historii Nagrody Strega, przyznawanej corocznie od 1947 roku.

Dodam, że nazwa instytucji, która wywodzi się od likieru Strega, wiąże się z wierzeniami ludowymi południowych Włoch, a dokładniej, odnosi się do postaci czarownicy – janary, jednej z wielu bohaterek tradycyjnych wiejskich opowieści z okolic Benevento, skąd pochodziła rodzina Bellonci.

Po dziś dzień czterystu jurorów zbiera się, zazwyczaj w czerwcu, aby wyłonić dwanaście prac, które zostaną dopuszczone do konkursu. Podczas pierwszej eliminacji zostaje wybranych pięć utworów, choć czasami konieczne jest wprowadzenie do finału szóstego tytułu ex aequo. Zwycięzca wyłaniany jest z roku na rok, zgodnie z tradycją, w pierwszy czwartek lipca. Po

sonie vollero restituire alla cultura l'importanza intrinseca nella ricostruzione di una identità nazionale e sociale, ancor prima che materiale. Così Maria Bellonci e Guido Alberti decisero di fondare un premio letterario che chiamarono Premio Strega, dall'omonimo liquore di cui l'attore Alberti era produttore e amministratore dell'azienda di famiglia. Il Premio fu la naturale evoluzione degli incontri che già dal 1944 si tenevano nel salotto letterario della scrittrice Bellonci, denominato gli "Amici della domenica", ancora sotto i bombardamenti ed il terrore della guerra.

Così la Bellonci ricorda quel periodo: "Cominciarono, nell'inverno e nella primavera 1944, a radunarsi amici, giornalisti, scrittori, artisti, letterati, gente di ogni partito unita nella partecipazione di un tema doloroso nel presente e incerto nel futuro. Poi, dopo il 4 giugno, finito l'incubo, gli amici continuarono a venire: è proprio un tentativo di ritrovarsi uniti per far fronte alla disperazione e alla dispersione. Prendiamo tutti coraggio da questo sentirci insieme. Spero che sarà per ognuno un vivido affettuoso ricordo."

Questo fu l'embrione dal quale si sarebbe sviluppata la più importante istituzione letteraria nazionale, che ha visto fra i suoi partecipanti illustri scrittori del calibro di Ennio Flaiano, Elsa Morante, Natalia Ginzburg, Anna Maria Ortese, Maria Bellonci, Dacia Maraini, Margaret Mazzantini, Melania Gaia Mazzucco, Helena Janeczek, Umberto Eco, Sandro Veronesi e molti altri.

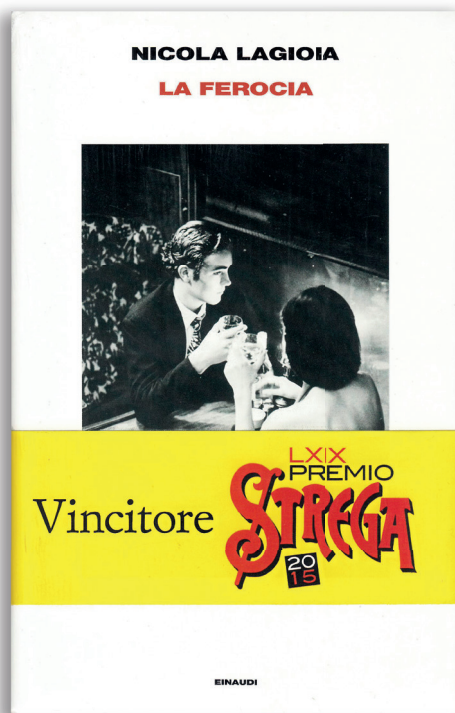
Non è possibile elencare tutti i vincitori nella lunga storia del Premio letterario, assegnato ogni anno a partire dal 1947.

Aggiungo, che il nome dell'istituzione, come quello dell'omonimo liquore "Strega", deriva da un'antica tradizione legata alla stregoneria nelle credenze popolari dell'Italia meridionale, in particolare alla janara dell'area di Benevento, da dove proveniva la famiglia Bellonci, che è una delle tante

fantasiose figure di streghe protagoniste nei racconti della tradizione del mondo agreste e contadino.

Tutt'oggi quattrocento giurati si riuniscono generalmente nel mese di giugno, per scegliere dodici opere da ammettere al concorso. Durante la prima selezione ne vengono scelte in genere cinque, anche se a volte è stato necessario aggiungerne una ad ex equo, portando in finale sei titoli. Il vincitore viene designato di anno in anno, come da tradizione, precisamente il primo giovedì di luglio. Nel ninfeo di Villa Giulia a Roma, la giuria effettua la votazione definitiva che proclama l'opera vincitrice, trasmessa in diretta televisiva dalla Rai.

Gli stessi quattrocento giurati, selezionati fra donne e uomini

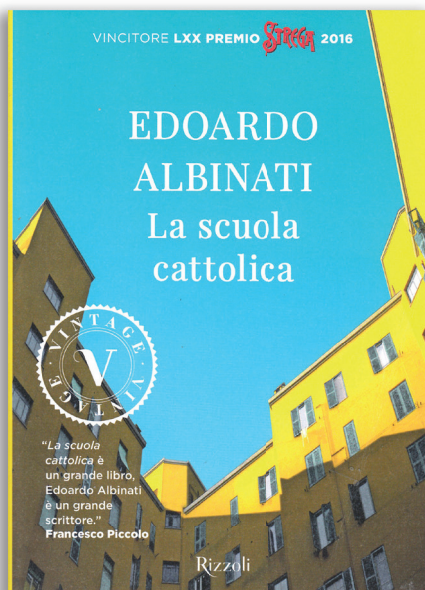
ostatecznym głosowaniu, w nimfeum rzymskiej Villa Giulia, odbywa się uroczysta ceremonia ogłoszenia laureata, transmitowana na żywo przez telewizję Rai.

Jurorzy, wybierani spośród kobiet i mężczyzn zasłużonych w różnych dziedzinach kultury i sztuki oraz laureatów Nagrody w poprzednich edycjach, do dziś nazywani są „Niedzielnymi przyjaciółmi”, tak jak grupa niezłomnych literatów, którzy dali początek tej wspaniałej instytucji. Od 2010 roku do ich grona dołączyli „najbardziej aktywni” czytelnicy, zgłaszani co roku przez niezależne księgarnie rozsiane po całym Włoszech, a od 2017 roku poszerzono je o kolejne 20 głosów oddawanych przez szkoły, uniwersytety i koła literackie oraz 200 głosów od naukowców, tłumaczy oraz intelektualistów włoskich i zagranicznych, typowanych przez 20 Włoskich Instytutów Kultury za granicą.

W skład komisji kwalifikacyjnej wchodzi zatem 660 obdarzonych wysokimi kompetencjami jurorów, którzy gwarantują rzetelność i odpowiedni poziom oceny stojących do konkursu dzieł, w zakresie ich formy i treści.

Oczywiście każde dzieło poddane ocenie tak wykwalifikowanego jury może być uznane jedynie za arcydzieło wydawnicze, niezależnie od gatunku literackiego, jakim parają się autorzy.

Tak więc, w poszukiwaniu gwarancji dobrej lektury, warto rzucić okiem na listę laureatów ostatnich edycji Premio Strega i znaleźć coś dla siebie; miłośnikom sensacji i thrillerów polecam czarny kryminał z gotycką nutą „**La ferocia**” („Dzikość”) Nicolò

eccelsi in varie forme di arte e cultura, oltre a ex vincitori del Premio, vengono ancora oggi denominati gli “Amici della domenica” come il gruppo di impavidi letterati che diede vita a questa mirabile istituzione. A partire dal 2010 si sono aggiunti alla giuria i voti dei lettori “forti”, segnalati di anno in anno da librerie indipendenti distribuite su tutto il territorio nazionale. Inoltre, dal 2017 la giuria si è allargata ai 20 voti collettivi espressi da scuole, università e gruppi di lettura, oltre a 200 voti espressi da studiosi, traduttori e intellettuali italiani e stranieri selezionati da 20 Istituti italiani di cultura all'estero.

Il numero dei votanti raggiunge quindi un totale di 660 aventi diritto, garantendo una giuria di altissima competenza e affidabilità, capace di selezionare al livello più elevato ogni opera letteraria vagliata, per forma e contenuto.

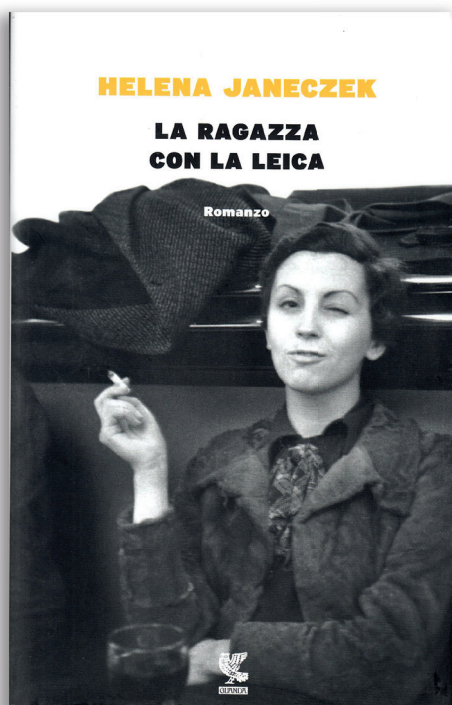
Logicamente ogni libro sottoposto al vaglio di tale giuria di altissimo livello, non può che essere considerato un capolavoro editoriale, indipendentemente dal genere letterario nel quale gli autori si sono cimentati.

Così, volendo assicurarsi la lettura di un buon libro, vale la pena dare un'occhiata ai vincitori delle ultime edizioni del Premio Strega e trovare qualcosa di nostro interesse; ad esempio a chi volesse intraprendere un viaggio nel giallo a tinte noir e gotiche, posso consigliare il libro “**La ferocia**” di Nicola Lagioia, vincitore del Premio Strega nel 2015.

Quello del 2016 invece, “**La scuola cattolica**” di Edoardo Albinati offre uno spaccato della buona società romana negli anni Settanta, dove personaggi di varia natura raccontano mille avventure, tra immaginazione e realtà, fino a giungere al famoso delitto del Circeo.

“**Le otto montagne**” vincitore nel 2017 e scritto da Paolo Cognetti piacerà a chi volesse partire per un viaggio spirituale e avventuroso, insieme a due uomini la cui amicizia supera ogni vetta raggiunta a passi lenti e silenziosi.

Nel 2018 il premio venne assegnato alla scrittrice Helena

Lagioia, laureata Nagrody Strega w roku 2015.

Zwycięzcą z roku 2016 jest Edoardo Albinati i jego „**La scuola cattolica**”. Odnajdujemy w niej obraz rzymskich wyższych sfer z lat siedemdziesiątych, umiejętnie szkicowany w opowiadaniach snutych przez poszczególnych bohaterów o niezliczonych przygodach, rzeczywistych i fikcyjnych, aż po słynną zbrodnię na Circeo.

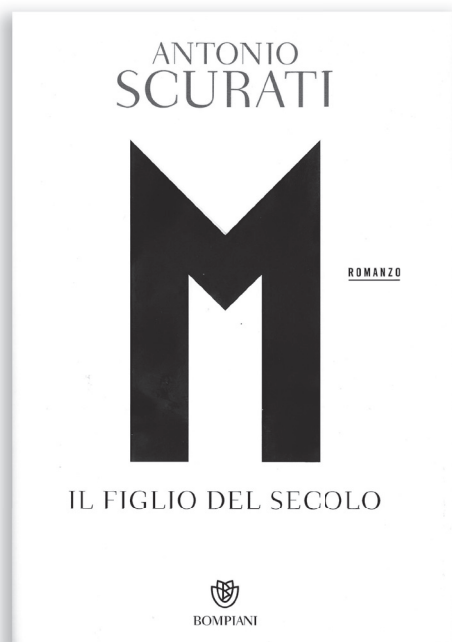
Książka „**Le otto montagne**” („Osiem gór”) Paolo Cognettiego, laureatka Nagrody w roku 2017, spodoba się wszystkim mającym ochotę na pełną przygód podróż duchową w towarzystwie dwóch mężczyzn, których przyjaźń znacznie przewyższa zdobywane w ciszy i skupieniu, krok za krokiem, szczyty.

W roku 2018 Nagroda została przyznana pisarce Helenie Janeczka. Jej powieść „**La ragazza con la Leica**” („Dziewczyna z Leicą”) ukazuje zderzenie młodzieńczych pasji ze światem, w którym głęboki kryzys gospodarczy i triumf faszyzmu nie są w stanie stłumić siły i odwagi żyjących wówczas ludzi, broniących wolności przekonań i działania, czasem płacących za te wartości własnym życiem.

Pozostając przy tematyce faszyzmu, polecam książkę laureata Nagrody Strega 2019, Antonia Scurati pt. „**M. il figlio del secolo**” („M. Syn Stulecia”). Ta bezprecedensowa powieść dokumentalna, oparta w całości na wiarygodnych źródłach, opisuje po mistrzowsku, bez sympatii politycznych czy ideologicznych, początki, dojście do władzy i upadek Mussoliniego, człowieka, który odegrał tak ogromną rolę w historii Włoch.

Ostatnim chronologicznie dziełem, nagrodzonym w roku 2020, jest „**Il colibrì**” Sandra Veronesi. To opowieść o przygodzie ludzkiego życia, doświadczanego we wszystkich skrajnościach – poprzez okrucieństwa i wielkie miłości, przeżywanego w poszukiwaniu własnej tożsamości, bez upadków w nicość; z akceptacją każdego wyzwania jako soli życia i osiągnięcie celu swej podróży w okresie kilkudziesięciu lat, rozpoczynającym się od bliżej nieokreślonego momentu na początku lat siedemdziesiątych i kończącym w nieznaną przyszłość, w której córka bohatera uosabia nową ludzkość.

Lektura każdego z tych dzieł może być nie tylko dobrym towarzystwem naszej codzienności i zapewnić chwilę relaksu z dobrą książką w rękę, ale także – dzięki treści utworów – pozostawić na lata w naszych sercach niezatarty ślad. Mówimy to z pełnym przekonaniem, a gwarancję prawdziwości takiego stwierdzenia daje jedno z najbardziej prestiżowych włoskich wyróżnień literackich: Premio Strega. ■

Janeczka per il libro „**La ragazza con la Leica**” dove gli amori di gioventù si scontrano con un mondo in cui la profonda crisi economica e l’ascesa del fascismo non riescono a soffocare la forza ed il coraggio di coloro che li avevano vissuti e combattuti, con il loro libero pensiero ed il loro agire, fino anche alla morte.

Restando impennati sul tema del fascismo, abbiamo la prima opera che tratta della nascita, l’ascesa e il declino di Mussolini, in un romanzo documentario completamente fondato su fonti autentiche. La vita dell’uomo che avrebbe determinato grande parte della storia d’Italia, descritto magistralmente senza filtri politici o ideologici. L’opera senza precedenti si intitola „**M. il figlio del secolo**” scritto da Antonio Scurati, vincitore del Premio Strega nel 2019.

L’ultimo in ordine cronologico, premiato nel 2020, è il libro „**Il colibrì**” di Sandro Veronesi. Racconta l’avventura di una vita di uomo, vissuta per assoluti fra atrocità e grandi amori, alla continua ricerca del proprio centro, senza mai precipitare nel vuoto, accettando ogni sfida come il sale della vita e raggiungendo la meta del proprio cammino nel corso di qualche decina di anni, in un tempo indefinito che inizia negli anni Settanta e termina in un futuro ancora ignoto, dove una figlia incarna una nuova umanità.

La lettura di ognuna di queste opere potrà accompagnare i nostri giorni e i momenti di relax con un buon libro in mano, ma anche i nostri anni poiché il loro contenuto potrebbe lasciarci un segno indelebile nel cuore.

Possiamo affermarlo con certezza, lo garantisce il bollino di una delle maggiori onorificenze letterarie italiane, il Premio Strega. ■